

Andries Knevel kon er niet van slapen

door Kitty Nooy

Sinds de verschijning van het boek "Onzichtbare ouders" is er veel over te doen. Je kunt geen praatprogramma aanzetten of de auteur, Margalith Kleijwegt, verschijnt in beeld. Deze Vrij-Nederland-journaliste volgde een jaar lang het wel en wee van de leerlingen uit klas 2K van het Calvin met Junior College, een zwarte vmbo-school in Amsterdam-West. De buurt waar ook Mohammed B. opgroeide en naar school ging.

Kleijwegt schetst niet alleen een indringend beeld van de uitzichtloosheid van de jongeren, maar vooral ook de onmacht van de ouders. Mensen die nauwelijks de Nederlandse taal machtig zijn, in een totaal isolement leven, geen contact hebben met Nederlanders (omdat die niet in hun buurt wonen) en hun informatie krijgen van Arabische nieuwszenders met anti-westerse sentimenten. De ouders lijken de greep op hun kinderen verloren te hebben, ze weten niet waar ze uithangen, wie hun vrienden zijn en hebben geen antwoord op de snelle ontwikkeling van hun pubers. Geconfronteerd met harde feiten over het gedrag van hun kind, bijvoorbeeld excessief spijbelen, reageren de vaders vol ontkenning ('Mijn zoon zegt dat hij op school was, en Allah weet dat mijn zoon niet liegt'). De moeders zeggen meestal helemaal niets.

Voor de klas

Ik herkende veel in het journalistieke portret van de allochtone gezinnen dat Kleijwegt objectief en literair optekent. Ik heb een paar jaar voor de klas gestaan in een buurthuis in Amsterdam-Oost. Daar gaf ik twee ochtenden in de week Nederlandse les aan anderstalige vrouwen en had zodoende contact met jonge allochtone moeders (hun kinderen nog op de basisschool of jonger), dus eigenlijk het voorstadium van de situatie die Margalith Kleijwegt schetst. Hieronder volgt een verhaal van hoe 'wij' het hebben laten afweten.

De vrouwen in mijn klas woonden soms al zeven jaar in Nederland, maar kenden niemand, zaten alleen thuis en spraken de taal niet. Vrouwen die wel wilden leren, maar op de regionale onderwijs centra (ROC's) niet terecht konden, want daar zijn de lessen van 9.00 tot 12.00 uur, terwijl dat ook de schooltijden van de kinderen zijn en men meestal een stuk moet reizen om bij een ROC te komen. Daarnaast heeft men daar vaak geen kinderopvang, zitten er mannen in de klas en moeten studenten drie ochtenden in de week verschijnen, wat voor de meeste moeders met kinderen te veel is. Al met al een onmogelijke drempel. De lessen in het buurthuis waren meer op maat gesneden: begin- en eindtijd waren dusdanig dat de moeders hun kinderen zelf naar school konden brengen en weer ophalen, er was kinderopvang, een cursusjaar was zeer betaalbaar en er zaten alleen vrouwen in de klas. Een buurthuis is ook altijd in de buurt, daarom lukte het soms dat aanvankelijk onwillige mannen aan hun vrouwen toch toestemming gaven om aan de lessen deel te nemen; een eerste stap op weg naar verdere deelname aan de maatschappij.

Subsidiestop

Een ideale situatie zou je denken, en dat was het ook. Hier werden vrouwen geschoold die niet in de gewone stroom mee konden of afgevalen waren op een ROC, omdat ze bijvoorbeeld zwanger waren geworden. Dit was een plek waar je geïsoleerde allochtone vrouwen echt bereikte en daardoor kon helpen met hun eigen ontwikkeling en de opvoeding van hun kinderen. Toch werd de subsidie

stopgezet. We verschoven bij de gemeente van de vestzak naar de broekzak en kregen na veel soebatten alleen subsidie als we dezelfde regels als de ROC's gingen hanteren, onder andere dezelfde lestijden, waarmee deze unieke lesmogelijkheid de das werd omgedaan. Dit is typisch een maatregel die aan een bureau bedacht is zonder kennis van de praktijk. Bovendien ging het uit van een veel te Nederlands model. De bedoeling was bijvoorbeeld dat ik de vrouwen vooraf een test zou afnemen, een jaar lang volgens een vast rooster met één bepaald boek zou werken en aan het eind weer een test. Maar de meeste vrouwen kwamen helemaal niet uit culturen waar testen een gewone manier van beoordelen was en raakten volledig in paniek. Natuurlijk wilde ook ik een vinger aan de pols houden, maar dan bedacht ik een creatief spel, bijvoorbeeld Bingo met woorden, en als ze dan tweeëntachtig van de honderd woorden scoorden, dan wist ik dat ze een 8.2 hadden gehaald. Ik begrijp wel degelijk dat een subsidiegever resultaat wil zien. Dat behaalde ik ook, maar niet per se in cijfers uitgedrukt. Na een jaar aan de lessen te hebben deelgenomen, was de ene leerling overblijfmoeder geworden, hielp de andere de school bij het zwemuurtje en had een derde een baan gevonden. Klinkende resultaten op het gebied van integratie, die ik echter niet kon bereiken via het systeem dat mij werd opgedrongen. Om subsidie te krijgen gold bijvoorbeeld een strenge presentieplicht, terwijl ik het alleen maar kon toejuichen als een moeder onder lestijd met haar kind meeging op schoolreisje.

Excursies

Ik mocht ook geen maatschappijparticipatie meer geven, iets dat voor mij altijd het zwaartepunt was geweest. Toen prins Willem-Alexander en Maxima trouwden, stond ik een week later met mijn leerlingen in het Paleis op de Dam, op het balkon, om ze te laten zien waar De Kus was geweest. De meesten hadden de Dam nog nooit gezien. Ik sleepte de vrouwen overal mee naar toe: van Carré tot de Molen van Sloten. Zodra museummedewerkers begrepen dat het om allochtone vrouwen ging, openden zij alle deuren en geen moeite was hun te veel om ons te ontvangen. Zij begrepen zonder meer het enorme belang van dit soort excursies, die buitenlanders in staat stellen kennis op te doen van de nieuwe wereld waarin ze terecht zijn gekomen of waarin ze soms al jaren leven. Omdat in het Joods Historisch Museum normaliter nooit moslims op bezoek komen, mochten wij er met een groep van twintig vrouwen zelfs buiten openingsuren in en kregen een ontvangst met koffie toe. We gingen niet alleen naar een tentoonstelling over de islam in de Nieuwe Kerk, maar ook naar de voormalige katholieke schuilkerk Ons' Lieve Heer op Solder en in de week van 4 mei gaf ik tijdens een rondje door de voormalige jodenbuurt uitleg over de gebeurtenissen in de Tweede Wereldoorlog. In mijn ogen onontbeerlijke algemene ontwikkeling, maar de beleidsmakers schaften het af.

Of ik haalde de wereld de klas in: toen er verkiezingen waren, nodigde ik plaatselijke politici uit om hun standpunten voor de klas uit te leggen, wat ze maar al te graag deden! De meeste vrouwen stemden tot dan toe wat hun man stemde, nu konden ze zelf een gefundeerde keuze maken. En als er een belangrijke buurtvergadering was, waar geen allochtoon bij aanwezig was geweest, deden we die met de betrokkenen in de klas dunnetjes over, zodat onze vrouwen geïnformeerd werden en konden meepraten, bijvoorbeeld toen in hun buurt de pinautomaat, het postkantoor en de Dirk van den Broek werden opgeheven. Voor al deze 'buitenschoolse' activiteiten was opeens geen ruimte meer. Voortaan gewoon les uit het boek. Vul in: 'Mijn fiets ... gestolen'. Wat? Zag jouw man dat er een fiets gestolen werd en zei hij er wat van en is hij toen in elkaar geslagen? Opzouten en je opdracht maken, want dit hoofdstuk moet vandaag nog af! Op deze manier zou

ik nooit de mooiste lessen uit mijn loopbaan beleefd hebben, want dit soort schoolboeken gaat meestal niet over dingen die de vrouwen echt interesseren, zoals zwangerschap en de geboorte van hun kinderen. Woorden als 'maagdenvlies' of 'besnijdenis' vind je er niet in terug. Dan had de vrouw die zes (!) miskramen had gehad, nooit haar verhaal kunnen doen en had ik nooit geweten dat Nederlandse artsen deze vrouw aan haar lot hadden overgelaten. En wat is nu precies het verschil tussen een miskraam en een abortus? Wat zou je doen als je dochter ongehuwd zwanger thuiskwam? Een mens leert makkelijker als hij emotioneel betrokken is bij het onderwerp.

Net dat stapje meer

De vrouwen raakten ook emotioneel betrokken bij elkaar en werden vriendinnen. In iedere pauze gingen een Griekse oudere dame en een meisje uit Turkije samen roken aan de bar. Hun landen leverden strijd om Cyprus, maar deze twee vrouwen vonden elkaar boven hun sigaretje. Het was hartverscheurend om te horen hoe gelukkig een vrouw uit India was geweest, toen ze op weg naar de markt had kunnen zwaaien naar een medeleerling die aan de overkant van de straat op een bushalte stond te wachten. Ze was al drie jaar in Nederland, maar door de les kende ze nu iemand!

Ik had liever dat de vrouwen een praatje maakten met hun burens dan dat ze wisten of je 'ik antwoord' met een -d, een -t, of met -dt schrijft. Meestal kenden ze al veel woorden, maar durfden ze hun mond niet open te doen. Veel van wat ik deed, bestond uit flair bijbrengen, eigenwaarde en lef. En dan nog maakte de maatschappij het ze niet gemakkelijk. Ik denk aan een christelijke donkere vrouw uit Nigeria, zij had in haar eigen land jarenlang als verpleegster gewerkt, maar haar diploma's golden hier niet. Zij was echter zo verknocht aan haar vak dat ze alles deed om in een ziekenhuis te mogen werken en solliciteerde ten einde raad op het baantje als vrijwilligster om het bloemwater te mogen verversen, maar werd afgewezen omdat ze de taal toch niet voldoende machtig was. 'Ik hoef toch niet met de bloemen te praten?' zei ze naderhand in de klas met verstikte stem. Vanaf dat moment gaf ze de hoop op en zag ik haar steeds depressiever worden. Het heeft mij veel moeite gekost een plekje voor haar te vinden in de maatschappij, maar nu werkt ze via Randstad in een verzorgingstehuis en brengt ze de koffie en de thee rond. Als ik haar zie, geeft ze mij altijd het gevoel dat ik haar leven heb gered. Dit soort extra werk heeft nooit in mijn budget gezeten, maar mij werd de vrijheid gelaten om deze initiatieven te ontwikkelen en ik merkte dat ze hard nodig waren. Een ROC laat zijn leerlingen na de laatste toets los, terwijl de meesten daarna juist nog intensieve begeleiding nodig hebben om hun weg te vinden. Het deed mij dan ook goed om te lezen hoezeer Margalith Kleijwegt een lans breekt voor betrokken docenten die net dat stapje meer doen en bijvoorbeeld uit eigen beweging op huisbezoek gaan.

Kortzichtig beleid

Ik leg hier mijn ervaringen naast het boek 'Onzichtbare ouders', want het vertelt een klein stukje van het verhaal over hoe het komt dat een deel van de allochtone Nederlanders geïsoleerd is geraakt: ze worden aan hun lot overgelaten. Ze wonen in buurten waar bijna geen Nederlanders komen. Speciale programma's als Opstapje en Opstapje opnieuw, die anderstalige ouders leren hoe ze met hun kleine kinderen om kunnen gaan, dat ze speelgoed nodig hebben en een verhaaltje voor het slapen gaan, zijn inmiddels wegbezuinigd. Er zou na onderzoek geconcludeerd zijn dat ze niet hielpen, terwijl ik ze heb zien functioneren. Kleine kinderen die vóór hun eerste kleuterschooldag Nederlands leerden, zodat ze niet met een achterstand begonnen. En het trok ook de moeders uit hun huizen naar Nederlandse les toe.

Hulpprogramma's die door het stringente kortzichtige beleid om zeep geholpen zijn. De laatste jaren zijn er op dat buurthuis dan ook geen taallessen meer gegeven. Zo maken wij ouders onzichtbaar en ontnemen we de allochtonen hun kans op een gelijkwaardige plaats in onze samenleving. Het gevolg staat beschreven in het verslag van Margalith Kleijwegt over de buurt van Mohammed B. Een verontrustend boek waar Andries Knevel in zijn programma Knevel op zaterdag over zei dat hij er niet van had kunnen slapen. Kleijwegt antwoordde daarop dat ze hoopte dat iedereen er wakker van zou liggen. Daar sluit ik mij volledig bij aan, omdat we dan misschien eindelijk met z'n allen de schouders eronder zetten om tot een oplossing te komen, in het belang van alle partijen. Daarom is dit boek een must voor iedereen.

Kitty Nooy studeerde Nederlands. Zij gaf conversatieles aan anderstalige vrouwen in een buurthuis

uit: Roodkoper, 10e jaargang, nummer 1 – mei 2005